

Bestuursakkoord Water 2011 zal weer tot onvoldoende resultaat leiden

Op 23 mei is het bestuursakkoord over doelmatiger beheer in de waterketen getekend tussen Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen. Alexander Vos de Wael, algemeen directeur van Oasen en Rik van Terwisga, voorzitter van de directie van Vitens, weten nu al bijna zeker dat dit akkoord niet tot een doelmatiger beheer gaat leiden. Onderstaand hun betoog.

De waterketen is het zuiveren en leveren van drinkwater, het inzamelen van afvalwater via de riolering en het zuiveren daarvan. Al in 2003 signaleerde het Rijk dat deze waterketen gemeenschappelijke publieke belangen dient. Volksgezondheid, leveringszekerheid en milieukwaliteit zijn daarvan de belangrijkste. Dergelijke publieke belangen zijn maatschappelijke belangen en dienen goed geborgd te zijn. Daarvoor wenste het Rijk op dat moment de eindverantwoordelijkheid te nemen. Tegelijkertijd werd duidelijk dat de verantwoordelijkheid voor de schakels in de waterketen over verschillende partijen verdeeld was. De publieke drinkwaterbedrijven zorgden voor drinkwater, de gemeenten voor het riool en de waterschappen voor de afvalwaterzuivering. Geheel optimaal was deze invulling niet. Vandaar dat vanaf 2003 door het Rijk en de partijen gewerkt is aan het verbeteren van doelmatigheid en transparantie in de keten. En dat niet alleen, ook werd vanuit de duurzaamheidsgedachte gezocht naar innovatieve oplossingen om de maatschappelijke belangen zo goed mogelijk te dienen.

De afspraken voor het behalen van die verbeteringen zijn vormgegeven in bestuursakkoorden, waaraan de partijen in de waterketen vol enthousiasme begonnen zijn. Samen werken in de zoektocht naar de meest optimale invulling. Samen zoeken naar een wijze om de publieke belangen zo goed mogelijk te dienen. En tegelijkertijd oog te hebben voor doelmatigheid: concrete oplossingen tegen maatschappelijk gezien de laagste kosten. In het Bestuursakkoord Waterketen 2007 zien we de overheid de eindverantwoordelijkheid echt nemen: Rijk en provincies zorgen voor het opstarten van initiatieven en vervullen een stimulerende rol. De overige partijen wordt de ruimte gelaten om te zoeken naar innovatieve oplossingen en gedurfde ideeën. Benchmarking, samenwerking, transparantie, innovatie en oog voor de uiteindelijke afnemer vormden daarbij de speerpunten. Zo wenste het Bestuursakkoord Waterketen 2007 toe te werken naar een optimalere inrichting. Maar niet zonder doelstelling: in 2011 zou er concreet resultaat geboekt moeten zijn.

In 2010 is onderzocht of dat resultaat al behaald was. Dat onderzoek onderschrijft dat er door een doelmatige inrichting forse besparingen te behalen zijn: jaarlijks 550 miljoen euro, oftewel 75 euro per huishouden. Gelijktijdig constateert het onderzoek dat de waterketen zich voor belangrijke uitdagingen geplaatst ziet: klimaatveranderingen, toegenomen belang van duurzaamheid, het zorgen voor behoud

Alexander Vos de Wael

van de vereiste hoge kwaliteit van het product en afnemers die steeds hogere eisen stellen aan de dienstverlening. Met deze toekomstscenario's in het achterhoofd kunnen de maatschappelijke opbrengsten voor de afnemers, aldus het onderzoek, alleen behaald worden door ingrijpende verbeteringen en veranderingen in de waterketen. Met andere woorden: de forse besparingen zijn nog steeds toekomstmuziek. Alle inspanningen ten spijt kunnen we helaas nog niet zeggen dat het doel van het Bestuursakkoord 2007 behaald is.

Inmiddels is het juni 2011 en is er weer een nieuw Bestuursakkoord Water waarin ook de waterketen is opgenomen. We zagen al dat de resultaten van het Bestuursakkoord 2007 niet voldoende gerealiseerd zijn. Bovendien zegt het onderzoek uit 2010 dat er flink aan de weg getimmerd moet worden om de verbeteringen daadwerkelijk te behalen. Dat wetende mag je verwachten dat het Rijk nu zijn eindverantwoordelijkheid nog steviger neerzet, de teugels flink aanhaalt en de aansturing van partijen zelf in de hand houdt. Alleen dan kan de eindafnemer uiteindelijk de kwalitatieve en kwantitatieve vruchten plukken. De werkelijkheid is echter anders.

Het Bestuursakkoord Water 2011 kenmerkt zich door een hoge mate van vrijheid en vrijwilligheid. Het is verrassend te zien dat de eindverantwoordelijkheid van de overheid in de zin van stimulering en sturing van bovenaf juist teruggedrongen is. Publieke belangen zijn ondergeschikt geworden aan de belangen van de diverse overheden. En de afnemer? Die is het kind van de rekening:

Rik van Terwisga

klant en servicegerichtheid komen als zelfstandig element in dit Bestuursakkoord niet meer voor.

Zoals uit het onderzoek al bleek, is nu het moment aangebroken waarop we het moeten gaan doen. Maatschappelijke opbrengsten voor de afnemers kunnen alleen behaald worden door in te zetten op ingrijpende veranderingen in de waterketen. Daarvoor hoeven we niet ver te zoeken: de drinkwatersector heeft een dergelijk veranderingsproces de afgelopen decennia al mee gemaakt. Dat heeft daadwerkelijk geleid tot een hogere productiviteit, lagere kosten, meer ruimte voor innovatie en een grotere klantgerichtheid.

Daarvoor is nodig: een overheid die daadwerkelijk haar eindverantwoordelijkheid durft te nemen. Die sturing durft te geven aan dit uitdagende proces, die de regelgeving hiervoor in orde maakt. Die schaalvergroting in gang zet, de uitvoering en bestuurlijk toezicht uit elkaar trekt en uiteindelijk toewerkt naar zelfstandige publieke waterketenbedrijven. Alleen zo komen de maatschappelijke belangen weer geheel tot hun recht. Het is een kwestie van tijd dat we zullen zien dat Bestuursakkoord Water 2011 voor de waterketen wederom tot onvoldoende resultaat zal leiden. De wetgever kan zich maar beter voorbereiden om de benodigde regelgeving in procedure te brengen.

**Alexander Vos de Wael (directeur Oasen)
Rik van Terwisga (voorzitter directie Vitens)**